

Ruostunut Sampo

Verotus, sijainti ja työvoiman
saatavuus jarruttavat investointeja

Sami Metelinen

Toimituspäällikkö, EVA

sami.metelinen@eva.fi
@SamiMetelinen
www.eva.fi

Ilkka Haavisto

Tutkimuspäällikkö, EVA

ilkka.haavisto@eva.fi
@haavisto_ilkka
www.eva.fi

Mika Pajarinen

Tutkija, Etla

mika.pajarinen@etla.fi
www.etla.fi

- Yritysjohtajat ja suomalaiset ovat varsin yksimielisiä siitä, että Suomen heikkouksia investointien kannalta ovat Suomen kotimarkkinoiden koko, verotuksen taso ja kuljetuskustannukset.
- 81 prosenttia yritysjohtajista pitää verotuksen tasoa heikkoutena kilpailtaessa investoinneista Suomeen. Työmarkkinoiden käytäntöjä heikkoutena pitää 76 prosenttia yritysjohtajista.
- Työperäisen maahanmuuton sujuvuutta pitää heikkoutena vajaa kolme neljästä (73 %) yritysjohtajasta.
- Suomalaiset (60 %), yritysjohtajat (85 %) ja toimittajat (86 %) ovat melko lailla yhtä mieltä siitä, että Nato-jäsenyys lisää merkittävästi Suomen houkuttelevuutta investointikohteena (Kuvio 20).

Viimeisten kahden vuosikymmenen aikana Suomen talouskasvu on ollut aneemista (Kuvio 1) ja investointien kasvu heikkoa. Suomi häviää keskeisille kilpailijamailleen, Ruotsille ja Saksalle, aineellisten investointien tasossa tehtyjä työtunteja kohden.¹ Vähäisten investointien ja vanhe-
nevan väestön kombinaatio on viheliäinen, sillä se tarkoittaa heikkoja kasvun edellytyksiä tulevaisuudessakin.

Investoimattomuuden taustalla on se, että sijoittajat päätyvät liian usein kannattavuuslaskelmissaan siihen, että muualle on

”

Muualle kuin Suomeen on kannattavampaa investoida.

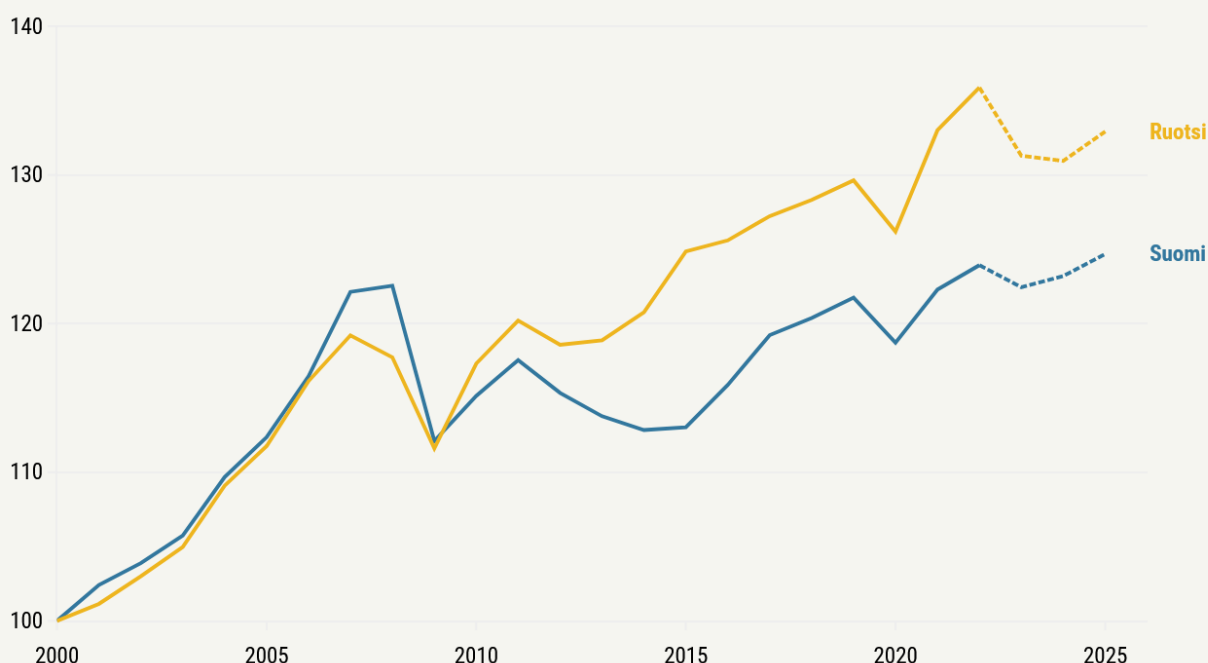
kannattavampaa investoida. Suomessa on siis oltava tekijöitä, jotka joko kasvattavat tuotannon kustannuksia, pienentävät tuottoja tai lisäävät riskiä verrattuna kilpailijamaihin. Näiden tekijöiden identifioiminen on vaikeaa, sillä jokaisella potentiaalisella sijoittajalla on

omat tapansa arvioida investointien kannattavuutta, ja arviot vaihtelevat toimialojen ja yritysten kohdalla.

EVA selvitti mahdollisia syitä Suomeen investoimattomuuteen kysymällä kesällä 2023 investointipäätösten eturintamassa olevilta suomalaisilta keskisuurten ja suurten yritysten johtajilta, mitä tekijöitä he pitävät Suomen vahvuuksina ja heikkouksina investoinneista kilpailtaessa.

Investointiympäristö vahvuuksineen ja heikkouksineen tulee investoijalle pitkälti annettuna, mutta osaan niistä Suomi ja suomalaiset voivat omalla toiminnallaan ja päätöksillään vaikuttaa. Kipukohtien ja muutostarpeiden kartoittamiseksi yritysjohtajien käsityksiä vertailtiin kansalaisten käsityksiin Suomesta investointiympäristönä, joita oli tiedusteltu jo edellisenä vuonna suomalaisilta osana EVAn syksyn 2022 Arvo- ja asennetutkimusta. Koska investointiympäristöä koskevan kokonaiskäsityksen kannalta toimittajien

Kuvio 1. Bruttokansantuote henkeä kohti Suomessa ja Ruotsissa 2000–2025 (2000=100)

Lähde: IMF, kiinteät hinnat (PPP, kansainväliset dollarit), ennuste vuoden 2022 jälkeen.

Taulukko 1. Yritysjohtajien, suomalaisten ja toimittajien arviot Suomen suurimmista heikkouksista kilpailtaessa investoinneista

Viisi yritysjohtajien mielestä suurinta heikkoutta

Suomen kotimarkkinoiden koko
Verotuksen taso
Kuljetuskustannukset
Työmarkkinoiden käytännöt
Työperäisen maahanmuuton sujuvuus

Viisi suomalaisten mielestä suurinta heikkoutta

Kuljetuskustannukset
Venäjän läheisyys
Verotuksen taso
Maamme maantieteellinen sijainti
Suomen kotimarkkinoiden koko

Viisi toimittajien mielestä suurinta heikkoutta

Kuljetuskustannukset
Työperäisen maahanmuuton sujuvuus
Suomen kotimarkkinoiden koko
Asenteet maahanmuuttajia kohtaan
Venäjän läheisyys

Näin yritysjohtajakysely tehtiin

Yritysjohtajakyselyyn vastasi yhteensä 197 yritysjohtajaa, jotka edustavat Suomessa (pl. Ahvenanmaa) toimivien keskisuurten ja suurten yritysten ylimpiä johtajia. Vastaajista 181 (92 %) oli toimitusjohtajia. Tiedot keräsi Etlatieto Oy 29.5.–26.6.2023. Kyselyn kohdejoukkona olivat vähintään sata henkilöä Suomessa työllistävät yritykset, joiden liikevaihto oli vähintään 10 miljoonaa euroa (n=1 344 toukokuussa 2023). Kutsun tutkimukseen sai kaikkiaan 1 364 yrityksen johtotason edustajaa, joiden yhteystiedot saatiin Bisnode-yritysrekisteristä.

välittämällä informaatiolla on suuri merkitys, sama kysely lähetettiin kesällä 2023 myös suomalaisille politiikan ja talouden toimittajille.

Yritysjohtajat ja suomalaiset ovat varsin yksimielisiä siitä, että Suomen heikkouksia investointien kannalta ovat Suomen kotimarkkinoiden koko, verotuksen taso ja kuljetuskustannukset. Nämä kolme tekijää löytyvät molempien listoilla viiden merkittävimmän haittatekijän kärjestä (Taulukko 1).

Toimittajien arvioissa heikkouksien viiden kärjestä löytyvät niin ikään Suomen kotimarkkinoiden koko ja kuljetuskustannukset, mutta heistä vähemmistö arvioi verotuksen tason heikkoudeksi. Sen sijaan työperäisen maahanmuuton sujuvuus löytyy sekä yritysjohtajien että toimittajien heikkouksien kärkiviisikosta, mutta ei kansalaisten tunnistamien kärkiongelmien joukosta.

Kuva ei kuitenkaan ole tyystin synkkä. Suomella on lukuisia vahvuuksia investointikohteena. Niillä on todennäköisesti merkitystä, jos merkittävimmät heikkoudet kyetään yhteiskuntana ylittämään.

Yritysjohtajat, kansalaiset ja toimittajat ovat yksimielisiä siitä, että teknologisen osaamisen taso on Suomen vahvuus. Koulutustaso on sekä suomalaisilla että yritysjohtajilla viiden kärjessä vahvuuksien listalla. Yritysjohtajat ja toimittajat löytävät yhteisymmärryksen myös siitä, että Nato-jäsenyys, yhteiskunnan yleinen vakaus ja turvallisuustilanne ovat vahvuuksia.

Työmarkkinat ja verotus heikkouksia

Yritysjohtajien mielestä Suomen suurimmat ongelmat ovat kotimarkkinoiden pienuus, verotuksen taso, kuljetuskustannukset, työmarkkinoiden käytännöt ja työperäisen maahanmuuton sujuvuus (Kuvio 2).

Yritysjohtajista 89 prosenttia pitää Suomen kotimarkkinoiden kokoa heikkoutena. Asia

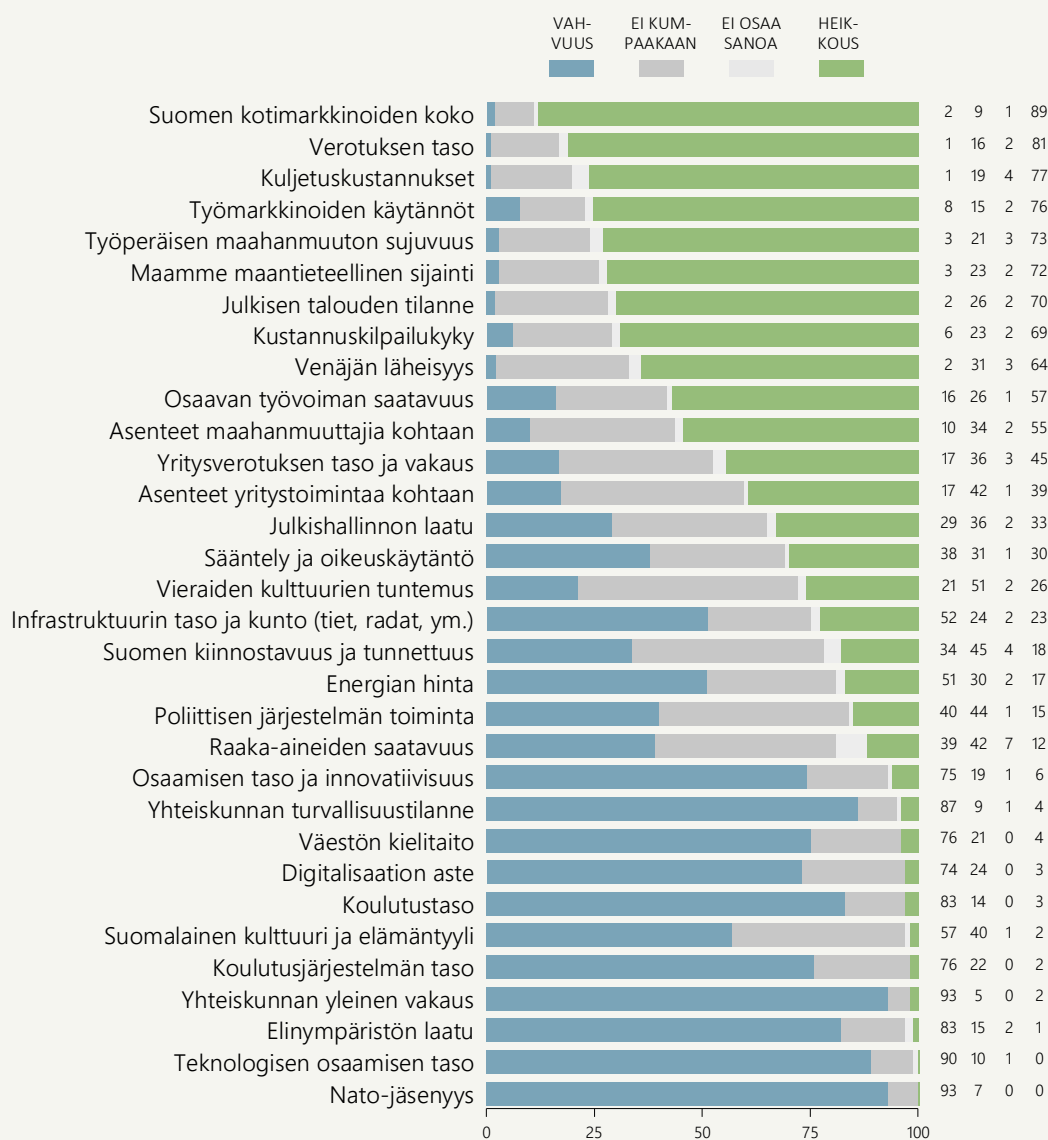
kuuluu joukkoon niitä Suomen heikkouksia, joille on poliittisesti vaikeaa tehdä mitään. Toisaalta kotimarkkinoiden pienuudella on Suomessa ollut vaikutuksensa: Suomi on tehnyt välttämättömyydestä hyveen ja suuntautunut vahvasti ulkomaankauppaan.

Kotimarkkinoiden koko juontaa pitkälti maantieteestä, mutta se liittyy suoraan myös väestörakenteeseen ja väestönkehitykseen. Väestöltään vanhenevassa Suomessa kotimarkkinat pienenevät entisestään, ellei väkeä

tule muualta lisää. Suomi voikin omalla toiminnallaan vaikuttaa sille pysyvältä tuntuviin investointihaittoihin. Kotimarkkinoiden jälkeen heikkouksien listalla nousevatkin korkealle kysymykset, jotka ovat omissa käsissämme.

81 prosenttia yritysjohtajista pitää verotuksen tasoa heikkoutena kilpailtaessa investoinneista. Yritysjohtajien verohuoli vaikuttaisi kohdentuvan yleisesti raskaaseen verorasitukseen, jonka takana piilee Suomen jul-

Kuvio 2. Ovatko seuraavat tekijät nykyisin Suomelle vahvuuksia vai heikkouksia kilpailtaessa investoinneista (yritysjohtajat, %)

kisen sektorin suuri koko suhteessa talouden kantokykyyn. Näin voi päätellä siitä, ettei yritysverotus ole johtajien päänsäryistä päällimmäisenä. Yritysjohtajista 45 prosenttia pitää yritysverotuksen tasoa ja vakautta heikkoutena, 17 prosenttia pitää sitä vahvuutena ja 36 prosenttia sanoo, että se ei ole kumpaakaan.

Näkemyserot verokysymysten kohdalla kertovat paitsi vuosikymmenen ajan vakaana pysyneestä yritysverotuksen tasosta, myös siitä, että eri verojen merkitys yritysten toimintaan vaihtelee toimialoittain.

Verotuksen tasoa investointien kannalta heikkoutena tarkastellessaan yritysjohtajat eivät siis tuijota ainoastaan yhteisöveron 20 prosentin tasoa vaan suomalaisen verotuksen kokonaisuutta, jossa korostuvat korkea kokonaisveroaste ja kireä ansiotuloverotuksen progressio. Ansiotuloverotuksella taas on heijastusvaikutuksensa osaavan työvoiman saantiin sekä kannustimiin ottaa vastaan vaativampia työtehtäviä.²

Työmarkkinoiden käytäntöjä heikkoutena pitää 76 prosenttia yritysjohtajista. Huomionarvoista on, että työmarkkinoiden ongelmat eivät nouse tässä kyselyssä enää ykkösongelmaksi toisin kuin viisi vuotta sitten toteutussa EVAn yritysjohtajakyselyssä.³ Aiempi kysely painottui Suomen kilpailukykyyn ja oli kysymyksenasettelultaan osin erilainen kuin tämänkertainen, joten kyselyt eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään.

Kuitenkin työmarkkinoiden sijoittuminen heikkouksien listalla vasta neljänneksi kieli siitä, että paikallisen sopimisen vähittäinen eteneminen osin työehtosopimusten sisällä ja osin työnantajajärjestöjen irtautuessa alakohtaisista työehtosopimuksista on vähentämässä työmarkkinoiden jäykkyyksiä Suomen heikkouksien listalla. Kyselyn tekoaikaan olivat käynnissä myös Petteri Orpon vetämät hallitusneuvottelut, joissa työmarkkinauudistusten edistäminen nostettiin keskeiseksi asi-

aksi. Tämä on saattanut herättää yritysjohtajissa toivoa työmarkkina-asioden kehittymisestä suotuisaan suuntaan.

Kolmen suurimman heikkouden kärkeen sijoittuvat myös kuljetuskustannukset, joita pitää ongelmana 77 prosenttia yritysjohtajista. Kuljetuskustannukset liittyvät Suomen pitkiin etäisyyksiin ja maantieteelliseen sijaintiin, jota 72 prosenttia pitää heikkoutena. Kuljetusreittien pituudet ovat Suomen kohdalla vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella, mutta toisaalta kuljetuskustannuksiin liittyvää heikkoutta pitäisi kyetä investoijan näkökulmasta ainakin lieventämään kiinnittämällä huomiota esimerkiksi energian hintaan, logistiikkainfrastruktuurin toimivuuteen ja kuljetukseen liittyvään verotukseen.

Infrastruktuurin taso sinänsä ei kuitenkaan vaikuttaisi olevan yritysjohtajien enemmistön mielestä ongelma kilpailussa investoinneista, sillä vajaa neljäsosa (23 %) pitää sitä heikkoutena ja enemmistö (52 %) vahvuutena. Sama pätee energian hintaan, jonka 17 prosenttia arvioi Suomelle heikkoudeksi ja puolet (51 %) vahvuudeksi. Kolmas melko hyvällä tolalla oleva asia on raaka-aineiden saatavuus, jota vain 12 prosenttia pitää heikkoutena ja 39 prosenttia pikemminkin vahvuutena.

Kustannuskilpailukyky on heikkouksien listalla sijalla kahdeksan, ja sitä pitää ongelmana reilu kaksi kolmasosaa (69 %). Osuus on suuri ja osoittaa, että kaikkiin kustannuskilpailukyvyn tekijöihin – kuten palkkojen määräytymiseen, verotukseen ja kuljetuskustannuksiin – on syytä kiinnittää edelleen huomiota. Toisaalta kustannuskilpailukyvyn sijoittuminen heikkouksien listalla viiden kärjen ulkopuolelle saattaa kieliä siitä, että 2010-luvun kustannuskilpailukykyongelmien jälkeen asia ei ole enää aivan niin akuutti. Sen sijaan heikkouksien listalla alkavat korostua ikääntyvän Suomen ongelmakokonaisuudet.

Osaavaa työvoimaa uupuu

Yksi näistä ongelmakokonaisuuksista on työvoiman saatavuus, joka liittyy etenkin maahanmuuttoon. Viidentenä heikkouksien listalla on työperäisen maahanmuuton sujuvuus, jota pitää ongelmana vajaa kolme neljästä (73 %). Vastaajan yrityksen koolla ei ole vaikutusta näkemyksiin, ja toimialankin vaikutus vastauksiin on vähäinen. Alkutuotannon, energian ja rakentamisen toimialoilla maahanmuuton sujuvuus nähdään hieman muita toimialoja enemmän heikkoutena.

Työperäisen maahanmuuton tahmeuden lisäksi enemmistö (57 %) yritysjohtajista näkee osaavan työvoiman saatavuuden heikkoutena. Mitenkään täysin umpikujassa osajien saatavuus ei kuitenkaan ole, sillä neljäsosa (26 %) ei pidä sitä heikkoutena eikä vahvuutena ja vähäistä suurempi osuus (16 %) näkee osajien saatavuuden päinvastoin Suomen vahvuutena. Näkemysten jakaantuminen kielii siitä, että yritysten tilanteet ja tarpeet vaihtelevat. Osa yrityksistä törmää jatkuvasti vaikeuksiin etsiessään kotimaasta riittävää työvoimaa ja osalla ongelmia on vähemmän. Yrityksen koko ja toimiala eivät selitä näkemysten hajontaa, vaan vastaus vaikuttaisi riippuvan enemmän yrityksen tilanteesta.

Työperäisen maahanmuuton sujuvuuden nouseminen heikkouksien listalla työvoiman saatavuusongelmia korkeammalle kertoo kuitenkin siitä, että työperäisen maahanmuuton esteet, kuten työvoiman saatavuusharkinta, tiedostetaan ongelmaksi niissäkin yrityksissä, jotka eivät paini akuuttien työvoiman saatavuusongelmien kanssa.

Lainsäädännön lisäksi työvoiman rekrytoinnissa ulkomailta on otettava huomioon myös se, näyttäytyykö Suomi houkuttelevana maana tulla töihin. Vaikka suomalaisten asenteet erityisesti työperäistä maahanmuuttoa kohtaan ovat muuttuneet viime vuosina sel-

västi aiempaa myönteisemmiksi⁴, yli puolet (55 %) pitää suomalaisten asenteita maahanmuuttajia kohtaan heikkoutena maallemme kilpailtaessa investoinneista. Toisaalta reilu kolmasosa (34 %) ei koe asiaa heikkoudeksi eikä vahvuudeksi. Yritysjohtajien enemmistön näkemys kuitenkin kielii siitä, ettei suomalaisten edelleen melko varautunut suhtautuminen maahanmuuttajiin ole ainakaan hyödyksi investointeja houkutellessa.

Avoimemman suhtautumisen ei pitäisi olla kiinni impivaaralaisuudesta, eli sulkeutuneisuudesta ja nurkkakuntaisuudesta. Vain neljäsosa (26 %) yritysjohtajista näkee vieraiden kulttuurien tuntemuksen Suomen heikkoudeksi, mutta 51 prosenttia ei näe asiaa heikkoutena eikä vahvuutena. Viidesosa (21 %) näkee vieraiden kulttuurien tuntemuksen suomalaisille pikemminkin vahvuutena.

Enemmän investointeihin saattaakin vaikuttaa se, kuinka hyvin muut tuntevat Suomea. Etenkin ulkomailta Suomeen suuntautuviin investointeihin vaikuttaa Suomen maa-kuva, jota luontaisesti rasittavat Suomen pienuus ja syrjäinen sijainti.

Vaikka kolmasosa (34 %) pitää Suomen kiinnostavuutta ja tunnettavuutta vahvuutena, suurempi osa (45 %) pitää tekijää neutraalina ja 18 prosenttia heikkoutena. Toisaalta 57 prosenttia pitää suomalaista kulttuuria ja elämäntyyliä vahvuutena investointien kannalta, joskaan 40 prosenttia ei osaa suhtautua siihen vahvuutena eikä heikkoutena.

Maantieteellisten kysymysten, verotuksen, työmarkkinoiden ja maahanmuuton ohella yritysjohtajat näkevät investointien kannalta ongelmia valtion toiminnassa. Julkisen talouden tilanteen kokee ongelmaksi 70 prosenttia yritysjohtajista. Julkisen talouden ongelmat heijastuvat suoraan verotuskysymykseen, sillä julkisen talouden alijäämät luovat riskin kiris-

Julkinen talous
heijastuu
verotukseen.

tyvästä verotuksesta tulevaisuudessa. Vahvuudeksi julkisen talouden tilaa ei tunnista käytännössä kukaan yritysjohtajista (2 %).

Sen sijaan yritysjohtajien näkemykset jakautuvat arvioitaessa julkishallinnon toiminnan kilpailukykyisyyttä investointien näkökulmasta. Kolmasosa (33 %) kokee julkishallinnon laadun ja 30 prosenttia sääntelyn ja oikeuskäytännön heikkoudeksi. Likimain yhtä suuret osuudet kuitenkin pitävät julkishallinnon laatua (36 %) ja sääntelyä (31 %) neutraaleina tekijöinä investoinneista kisattaessa ja moni myös vahvuutena (29 % julkishallinnon laatua ja 38 % sääntelyä).

Yrityksillä on eittämättä hyvin erilaisia kokemuksia sääntelystä ja viranomaistyöstä, ja osalla kyselyssä mukana olleista yrityksistä on myös kokemuksia hallinnon toiminnasta eri maissa. Suurin osa yritysjohtajista ei näe suomalaisen hallinnon toimivuudessa ongelmaa, mutta tulokset kertovat, että jouhevammin toimivat hallinnon rattaat voisivat yritysten näkökulmasta olla Suomelle kilpailuetu. Joillakin aloilla sääntely sekä pitkäkestoiset viranomais- ja lupaprosessit voivat nousta merkittäviksi investointien esteiksi.⁵

Sääntelyn määrä ja hallinnon toiminta heijastelevat osaltaan sitä, miten yhteiskunta suhtautuu yritystoimintaan. Tältäkin osin Suomella olisi yritysjohtajien mielestä mahdollisuus petrata, sillä 39 prosenttia yritysjohtajaista pitää asenteita yritystoimintaa kohtaan Suomessa heikkoutena investointien suhteen. Hieman useampi (42 %) pitää niitä neutraaleina, mutta vahvuutena suomalaisia asenteita yritystoimintaa kohtaan pitää vain 17 prosenttia.

Sitä vastoin poliittisen järjestelmän toiminta saa yritysjohtajilta vähintäänkin kohtuulliset arviot. Heikkoutena investointikilpailun kannalta poliittista järjestelmäämme pitää vain 15 prosenttia. 44 prosenttia pitää sitä neutraalina ja hieman harvempi (40 %) vahvuutena.

Osaaminen ja turvallisuus ovat vahvuuksia

Yritysjohtajien näkemykset Suomen heikkouksista ja vahvuuksista eivät painotu ainoastaan ongelmiin. Suomella on yritysjohtajien mielestä liuta vahvuuksia, joiden merkitystä investointien kannalta ei ole syytä vähätellä – ja varsinkaan niiden ei pidä antaa heikentyä tulevaisuudessa.

Suomen vahvuudet muodostavat kaksi selkeää kokonaisuutta, joista toinen kuvaa osaamista ja toinen turvallisuutta. Selvä enemmistö pitää Suomen vahvuutena investointien kannalta digitalisaation astetta (74 %), osaamisen tasoa ja innovatiivisuutta (75 %), väestön kielitaitoa (76 %), koulutusjärjestelmän tasoa (76 %), koulutustasoa (83 %) ja teknologisen osaamisen tasoa (90 %). Näiden lisäksi elinympäristön laatu (83 %) piirtyy selväksi vahvuudeksi.

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden hyvää tilannetta vuorostaan kuvaa se, että 87 prosenttia pitää yhteiskunnan turvallisuustilannetta ja 93 prosenttia yhteiskunnan yleistä vakautta vahvuutena. Edellä mainitun lisäksi huomion kiinnittää Nato-jäsenyys, jonka lähes kaikki (93 %) näkevät vahvuudeksi ja vain seitsemän prosenttia neutraaliksi tekijäksi, kun yksikään vastaajista ei pidä sitä heikkoutena. Nato-jäsenyyden ja ulkoisen turvallisuuden merkitystä investoinneista kilpailtaessa korostaa se, että vain kaksi prosenttia pitää Venäjän läheisyyttä investointien kannalta Suomelle vahvuutena ja noin kaksi kolmasosaa (64 %) heikkoutena.

Kokonaisuus piirtää melko selväpiirteisen kuvan Suomen osaamiseen ja turvallisuuteen liittyvistä vahvuuksista sekä verotukseen ja työvoimaan liittyvistä heikkouksista, mutta kertoo myös yhteiskunnasta, joka on keskellä maailmanpoliittista murrosta. Maine turvalisena maana voi olla investointien kannalta Suomelle merkittävä tekijä tulevaisuudessa.

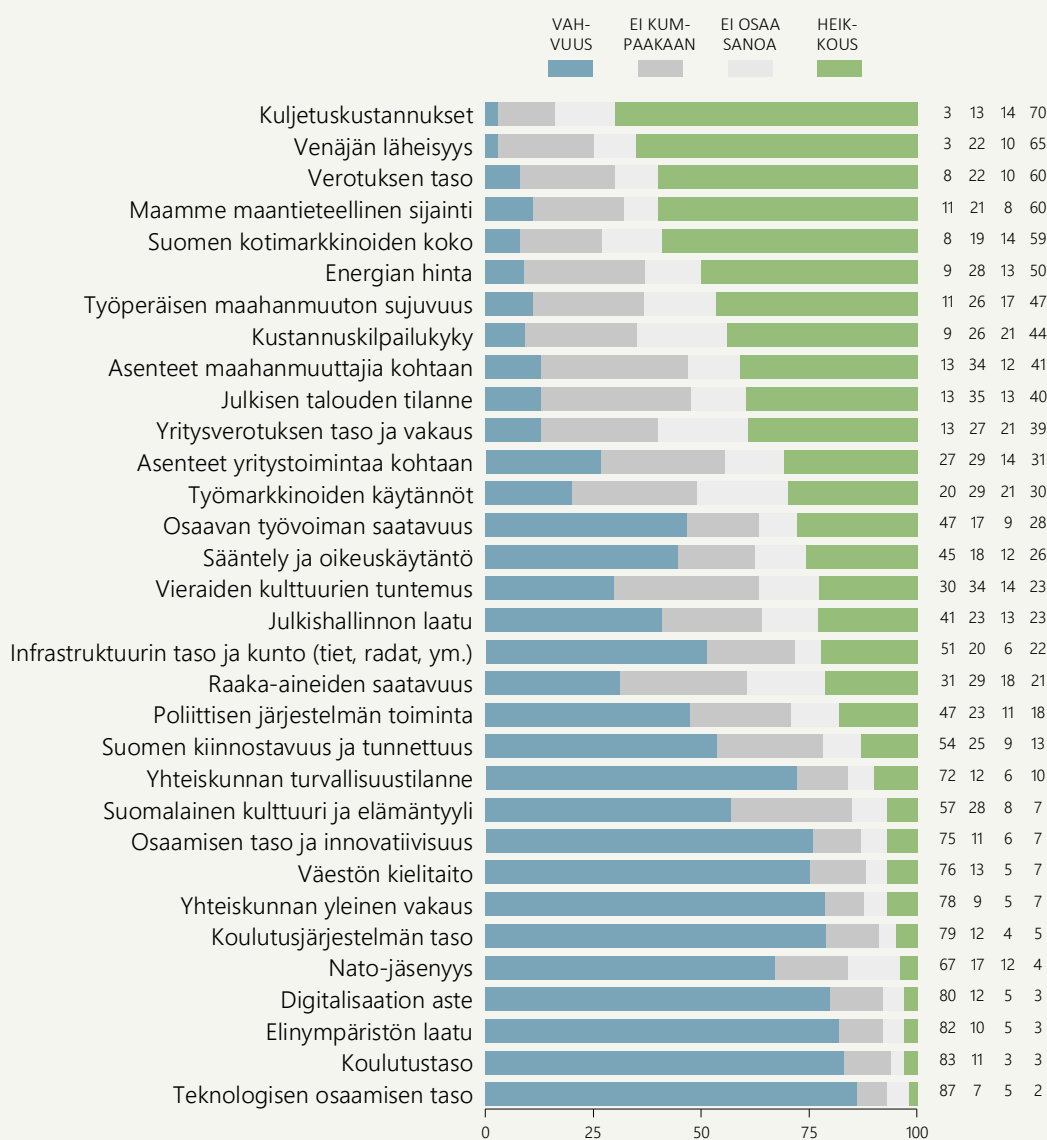
Suomalaiset harmittelevat maantiedettä

Jotta investointien kannalta ongelmallisille tekijöille olisi mahdollista tehdä jotain, yhteiskunnassa pitäisi vallita vähintäänkin kohtuullinen yhteisymmärrys siitä, mitkä tekijät ovat heikkouksia ja vahvuuksia. Kansan näkemyksillä on merkitystä demokraattisessa päätöksenteossa. Jos näkemykset erkaantuvat kovasti yrityksissä havaituista

ongelmista, voi olla, että poliitikkojen huomio kiinnittyy investointien kannalta väärin asioihin.

Kansalaisten mielipiteitä selvitettiin syksyn 2022 EVAn Arvo- ja asennetutkimuksessa (ks. Näin kansalta kysyttiin). Kokonaiskuvassa suomalaisten käsitykset Suomen vahvuuksista ja heikkouksista investointien kannalta (Kuvio 3) ovat pitkälti linjassa yritysjohtajien arvioiden kanssa. Systemaattisin ero nähdään odotetusti mielipiteiden varmuu-

Kuvio 3. Ovatko seuraavat tekijät nykyisin Suomelle vahvuuksia vai heikkouksia kilpailtaessa investoinneista (koko väestö, %)

nessa investointien kanssa tekemisissä olevien johtajien ja maallikoiden välillä.

Suomalaisten mielestä maantieteelle emme voi mitään. Kansalaiset nostavat investointijarrujen listan kärkeen kuljetuskustannukset, joita 70 prosenttia pitää heikkoutena kilpailtaessa investoinneista. Keskeisin syy tälle on maamme maantieteellinen sijainti, jota 60 prosenttia pitää heikkoutena.

Heikkouksien listalla huomion kiinnittää Venäjän läheisyys, jota kaksi kolmesta (65 %) pitää heikkoutena. Lukemat eivät sinänsä juuri eroa yritysjohtajien käsityksistä, mutta kansalaisten yritysjohtajia varovaisemmat arvioit useimpien muiden asioiden merkityksestä ponnauttavat sen suomalaisten investointihuolien toiselle sijalle.

Korkealle heikkouksien listalla nousee kansalaistenkin arvioissa verotuksen taso,

jota 60 prosenttia pitää heikkoutena investointien kannalta. Yritysjohtajien arvioita selvästi maltillisempia lukemia (ks. Kuvio 2 edellä ja Kuvio 5 jäljempänä) selittävät suuret mielipide-erot verotuksen haitoista erityisesti puolueiden äänestäjäryhmien välillä. Perussuomalaisten ja kokoomuksen kannattajista yli 80 prosenttia katsoo verotuksen tason heikkoudeksi investoinneista kilpailtaessa, kun taas SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajista näin arvioi vain vähemmistö (ks. Kuvioliite).⁶ Kuten yritysjohtajienkin kohdalla, suomalaisten enemmistön huolenaiheena on etenkin verotuksen taso ylipäänsä eikä niinkään yritysverotuksen taso ja vakaus, jota 39 prosenttia suomalaisista pitää heikkoutena. Vahvuudeksi sen arvioi 13 prosenttia ja 27 prosentin mielestä se ei ole kumpaakaan.

Yritysjohtajien tavoin korkealle myös suomalaisten huolenaiheiden listalla nousee Suomen kotimarkkinoiden koko (59 % pitää heikkoutena). Siihen on hankala vaikuttaa – ainakin ilman maahanmuuttoa, jonka suhteen suomalaisten näkemykset poikkeavat selvästi yritysjohtajien käsityksistä. Alle puolet (47 %) suomalaisista pitää työperäisen maahanmuuton sujuvuutta heikkoutena investointien kannalta (ks. vertailu, Kuvio 15 jäljempänä). Kymmenesosa (11 %) arvioi sen vahvuudeksi ja neljäsosa (26 %) sanoo, että se ei ole kumpaakaan.

Suomalaiset näkevät yritysjohtajia vähemmän ongelmia myös asenteissa maahanmuuttajia kohtaan. Alle puolet (41 %) arvioi asenteet maahanmuuttajia kohtaan heikkoudeksi, vahvuudeksi ne arvioi 13 prosenttia ja kolmasosan (34 %) mielestä ne eivät ole kumpaakaan. Vieraiden kulttuurien tuntemuksen 30 prosenttia arvioi vahvuudeksi, 23 prosenttia heikkoudeksi ja kolmasosalle (34 %) ne eivät ole kumpaakaan.

Osaavan työvoiman saatavuutta kansalaiset eivät näytä tunnistavan lainkaan yhtä

Näin kansalta kysyttiin

Kansalaiskyselyn tulokset perustuvat 2 088 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 19.–31.10.2022. Vastaajat edustavat koko maan 18–79-vuotiaista väestöä (pl. Ahvenanmaa). Aineisto on kerätty Taloustutkimus Oy:n internetpaneelissa, josta tutkimusotos on muodostettu ositetulla satunnaisotannalla. Aineisto on painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen jatkoanalyysin ja tulosgrafiikan on tehnyt Pentti Kiljunen (Yhdyskuntatutkimus Oy). Tulokset ja niiden tarkemmat väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät EVAn kotisivuilta. Kysely on osa EVAn Arvo- ja asennetutkimuksia, joita on tehty vuodesta 1984.

laajalti ongelmaksi (28 % pitää heikkoutena) kuin yritysjohtajat (57 % pitää heikkoutena). Itse asiassa suurempi osa suomalaisista pitää osaavan työvoiman saatavuutta Suomelle vahvuutena (47 %) kuin heikkoutena.

Työvoiman saatavuusongelmaa ei tunnisteta.

Huoli työvoiman saatavuudesta näyttäytyy luonnollisesti erilaisena rekrytoijan näkökulmasta, mutta erot saattavat myös osin liittyä

maan sisäisiin ja eri toimialojen välisiin eroihin yhtäältä työvoiman saatavuusongelmissa ja toisaalta työttömyydessä.

Kustannuksiin liittyvät kysymykset nousevat kansalaisten arvioissa listan kärjen tuntuun. Kansalaisista (50 %) suurempi osa kuin yritysjohtajista (17 %) pitää energian hintaa heikkoutena ja 44 prosenttia kokee myös Suomen yleisen kustannuskilpailukyvyn ongelmana.

Suomalaisilla on Arvo- ja asennetutkimuksissa piirtynyt varsin laaja huoli julkisen talouden tilanteesta, ja se heijastuu myös arvioihin asian vaikutuksesta investointeihin. 40 prosenttia arvioi julkisen talouden tilanteen heikkoudeksi, 13 prosenttia vahvuudeksi ja 35 prosentin mielestä se ei ole kumpaakaan. Verrattuna yritysjohtajiin huolenkantajien osuus on kuitenkin pienempi joltuen näkemysten polarisoitumisesta oikeisto- ja vasemmistopuolueiden kannattajien välillä (ks. Kuvioliite).

Työmarkkinat eivät laajimmin huoleta

Suomessa vallitsevia asenteita yritystoimintaa kohtaan pitää investointien kannalta vahvuutena neljäsosa (27 %), mutta hieman useampi pitää niitä heikkoutena (31 %) ja yhtä moni (29 %) neutraaleina. Kansalaisten arviot eivät tältä osin poikkea radikaalisti yritysjohtajien käsityksistä.

Tilanne on toinen tiedusteltaessa työmarkkinoiden käytännöistä, joita viidesosa (20 %) pitää investointien kannalta vahvuutena, 30 prosenttia heikkoutena ja yhtä moni (29 %) neutraaleina. Näkemyksissä on siis suuri ero yritysjohtajiin, joiden selvä enemmistö (76 %) piti työmarkkinakäytäntöjä heikkoutena (Ks. Kuvio 2 edellä ja Kuvio 11 jäljempänä).

Hallintoon liittyvissä asioissa suomalaisten arviot ovat yritysjohtajia hieman myönteisempiä. Suomalaista sääntelyä ja oikeuskäytäntöä pitää investointien kannalta vahvuutena 45 prosenttia ja heikkoutena neljäsosa (26 %). Julkishallinnon laatua pitää vahvuutena 41 prosenttia ja heikkoutena vajaa neljäsosa (23 %). Poliittisen järjestelmän toimintaa pitää vahvuutena 47 prosenttia ja heikkoutena vajaa viidesosa (18 %).

Raaka-aineiden saatavuuden suhteen suomalaisten käsitykset jakaantuvat, sillä 31 prosentin mielestä kyseessä on vahvuus, viidesosan (21 %) mielestä heikkous ja 29 prosentin mielestä se ei ole kumpaakaan. Ilmassa on myös epätietoisuutta, sillä vajaa viidesosa (18 %) ei ota asiaan kantaa. Infrastruktuurin tason ja kunnon puolet (51 %) arvioi vahvuudeksi, viidesosa (22 %) heikkoudeksi ja yhtä moni (20 %) neutraaliksi tekijäksi investointien kannalta.

Vahvuuksia suomalaisten enemmistö identifioi kaiken kaikkiaan lähes yhtä paljon kuin yritysjohtajien enemmistö, ja ne ovat pitkälti myös samoja asioita. Suomen kiinnostavuuden ja tunnettuuden arvioi vahvuudeksi 54 prosenttia, kulttuurin ja elämäntyylin vuorostaan 57 prosenttia. Kaksi kolmesta (67 %) arvioi Nato-jäsenyyden vahvuudeksi.⁷

Yritysjohtajien tavoin suomalaiset arvioivat turvallisuusasiat selviksi vahvuuksiksi investointien kannalta: yhteiskunnan turvallisuustilanne (72 %) ja yhteiskunnan yleinen vakaus (78 %). Niin ikään vahvuuksiin luettaan osaamisen taso ja innovatiivisuus (75

%), väestön kielitaito (76 %), koulutusjärjestelmän taso (79 %), digitalisaation aste (80 %), elinympäristön laatu (83 %), koulutustaso (82 %) ja teknologisen osaamisen taso (87 %).

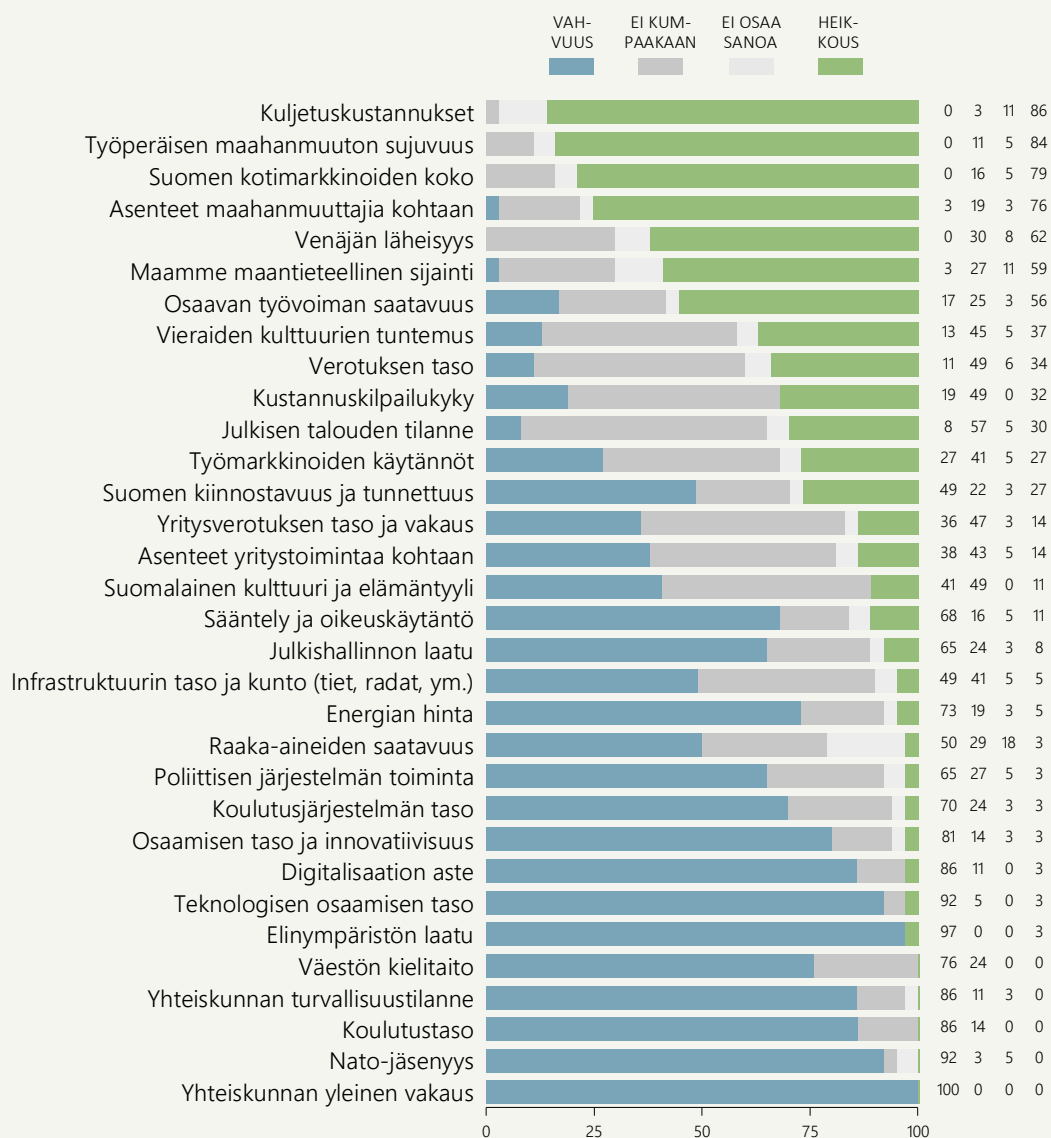
Näkemyseroja verotuksesta

EVAn investointikyselyssä arvioitiin myös suomalaisten toimittajien näkemyksiä Suomen heikkouksista ja vahvuuksista investointien kannalta, koska toimittajilla on erityinen

rooli tiedonvälittäjänä yhteiskunnan eri toimijoiden välillä.

Toimittajien vastausten kokonaisuus on nähtävissä Kuviossa 4. Vastauksissa huomion kiinnittää ensinnäkin se, että selvien vahvuuksien osalta vastaajien osuudet ovat suuria, näin myös heikkouksien osalta. Toisaalta ”ei kumpaakaan” vastanneiden osuudet ovat selvästi suurempia kuin yritysjohtajien ja kansalaisten arvioissa. Tämä selittää ison osan niistä toimittajien arvioista, jotka poik-

Kuvio 4. Ovatko seuraavat tekijät nykyisin Suomelle vahvuuksia vai heikkouksia kilpailtaessa investoinneista: toimittajien arviot (%)

Näin toimittajilta kysyttiin

Toimittajakyselyyn vastasi yhteensä 39 toimittajaa. Tiedot keräsi Etlatieto Oy 2.6.–12.6.2023. Kyselyn kohdejoukkona olivat suomalaiset taloustoimittajat ja politiikan toimittajat. Kutsun tutkimukseen sai kaikkiaan 362 toimittajaa, joiden yhteystiedot koottiin Poliitiikan toimittajat ry:n Poliitiikan tieto 2022 -julkaisusta sekä Taloustoimittajat ry:n ylläpitämästä Taloustoimittajien ja talouselämän hakemistosta 2022.

keavat yritysjohtajien ja kansalaisten näkemyksistä. Neutraaleja arvioita voi pitää luonteenomaisina journalisteille, jotka pyrkivät tiedonvälityksessään objektiivisuuteen.

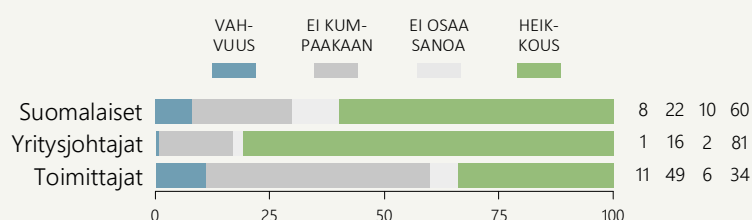
Toimittajien vastaajamäärää voi pitää suhteellisen edustavana ottaen huomioon suomalaisten politiikan ja talouden toimittajien vähäisen määrän, mutta tuloksiin pitää suhtautua suuntaa antavasti, sillä niissä saat-

taa esiintyä esimerkiksi valikoitumisharhaa. Tästä syystä emme kiinnitä investointikyselyn tuloksia analysoitaessa huomiota yksittäisten vastausten prosenttijakaumiin, vaan keskitymme vertailemaan kysymyksiä, jotka nousevat yritysjohtajien arvioissa keskeisiksi heikkouksiksi investointien kannalta ja joiden suhteen yritysjohtajien, kansalaisten ja toimittajien näkemykset poikkeavat toisistaan.

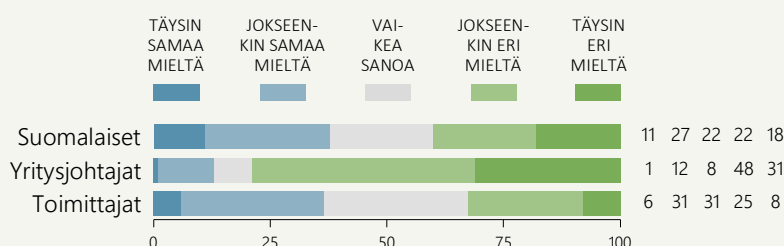
Tällaisia kysymyksiä ovat ennen kaikkea talouspolitiikkaa koskevat arviot. Yritysjohtajien ja kansalaisten enemmistön heikkoutena pitämän verotuksen tason arvioi heikkoudeksi vain kolmasosa (34 %) toimittajista (Kuvio 5).⁸ Kymmenesosa (11 %) toimittajista pitää sitä vahvuutena ja puolet (49 %) arvioi, että se ei ole kumpaakaan.

Yritysjohtajien näkemys verotuksesta poikkeaa vielä selvemmin kansalaisten ja toimittajien näkemyksestä, kun kysytään suhtautumista väitteeseen, jonka mukaan taloudelle ja investoinneille ei aiheutuisi merkittävää haittaa, vaikka verotus Suomessa kiristyyisikin hieman nykytasoltaan (Kuvio 6).⁹

Kuvio 5. Ovatko seuraavat tekijät nykyisin Suomelle vahvuuksia vai heikkouksia kilpailtaessa investoinneista: Verotuksen taso (%)

Kuvio 6. "Vaikka verotus Suomessa kiristyyisikin hieman nykytasoltaan, se ei aiheuttaisi merkittävää haittaa taloudelle ja investoinneille" (%)

Suomalaisista 38 prosenttia ja toimittajista 37 prosenttia arvioi, ettei verotuksen kiristämisestä olisi kovin suurta haittaa taloudelle ja investoinneille. Toista mieltä suomalaisista on 40 prosenttia ja toimittajista kolmasosa (33 %). Sen sijaan yritysjohtajista vain 13 prosenttia arvioi, ettei verotuksen kiristäminen aiheuttaisi haittaa, mutta peräti 79 prosenttia torjuu väittämän eli näkee haittaa.

Yritysjohtajat näkisivätkin mielellään verotuksen suunnan kääntyvän. Yli kolme neljäsosaa (77 %) arvioi, että Suomeen investoitaisiin nykyistä enemmän, jos yrityksiin ja niiden omistajiin kohdistuvia veroja alennettaisiin (Kuvio 7). Suomalaisen ja toimittajien näkemykset jäävät selvästi vaisummiksi. Vain 44 prosenttia suomalaisista ja 28 prosenttia toimittajista uskoo verotuksen keventämisen investointeja vauhdittavaan vaikutukseen.¹⁰

Talouspolitiikka jakaa näkemykset

Arvioissa julkisen talouden tilanteesta ryhmien välille piirtyy niin ikään selviä eroja.

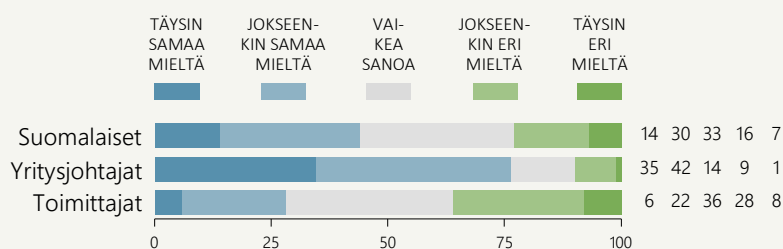
Yritysjohtajista 70 prosenttia pitää suomen julkisen talouden tilaa ongelmana investointien kannalta, mutta suomalaisista paljon pienempi osuus (40 %) ajattelee samalla tavalla (Kuvio 8).

Toimittajista 30 prosenttia arvioi julkisen talouden tilanteen heikkoudeksi, kahdeksan prosenttia arvioi sen vahvuudeksi ja enemmistö (57 %) ottaa asiaan neutraalin kannan.

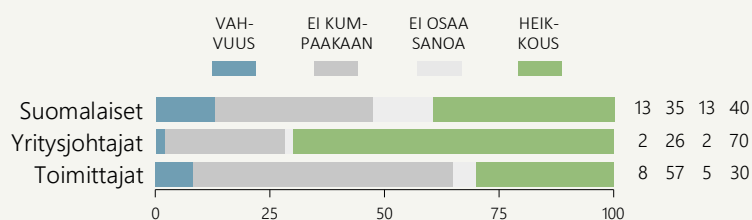
Yritysjohtajien näkemykset julkisesta taloudesta piirtyvät paikoin melko jyrkiksi. 79 prosenttia yritysjohtajista on sitä mieltä, että julkisen vallan rooli taloudessa on kasvamassa liian suureksi (Kuvio 9). Suomalaisista näin ajattelee vain kolmasosa (34 %) ja toimittajista 28 prosenttia.

Yritysjohtajien huoli julkisesta taloudesta on niin suuri, että iso osa heistä epäilee nykyisen hyvinvointivaltiomallin mielekkyyttä. Yritysjohtajista reilu neljäsosa (28 %) on sitä mieltä, että suomalainen hyvinvointivaltio on aina hintansa arvoinen, vaikka hyvän sosiaaliturvan ja muiden julkisten palvelujen ylläpi-

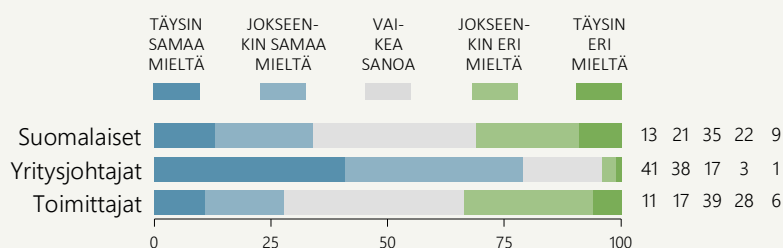
Kuvio 7. "Suomeen investoitaisiin nykyistä enemmän, jos yrityksiin ja niiden omistajiin kohdistuvia veroja alennettaisiin" (%)

Kuvio 8. Ovatko seuraavat tekijät nykyisin Suomelle vahvuuksia vai heikkouksia kilpailtaessa investoinneista: Julkisen talouden tilanne (%)

Kuvio 9. "Julkisen vallan rooli taloudessa on kasvamassa liian suureksi" (%)

täminen maksaa paljon (Kuvio 10). Suurempi osa (42 %) ei kuitenkaan pidä hyvinvointivaltiota hintansa arvoisena.

Suomalaisten (74 %) ja toimittajien (78 %) enemmistöt taas ovat yksimielisiä hyvinvointivaltion arvosta.

Työmarkkinakysymyksissä ristiriitaa

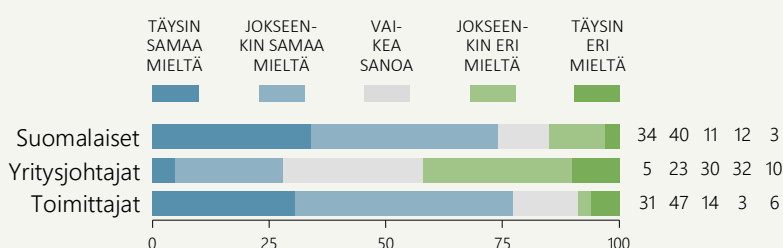
Kolmas näkemyksiä jakava kysymys verotuksen ja julkisen talouden ohella on suhtautuminen työmarkkinoiden käytäntöihin. Toimittajista yhtä moni (27 %) pitää työmarkkinakäytäntöjä vahvuutena kuin heikkou-

tena (27 %). 41 prosenttia arvioi, että ne eivät edusta kumpaakaan (Kuvio 11).

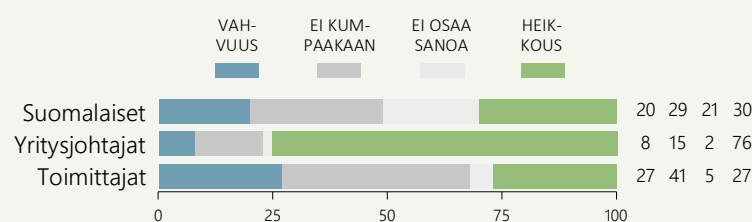
Tässä yhteydessä on otettava huomioon, että kyselyt tehtiin ennen palkansaajaliikkeen laajamittaisia protesteja ja poliittisia lakkoja vuoden 2023 syksystä kevääseen 2024. Siksi ne toisaalta heijastelevat paremmin pidempiaikaisia työmarkkina-asenteita kuin kuumentuneen työmarkkinatilanteen aiheuttamia reaktioita.

Yritysjohtajien näkemykset ammattiyhdistysliikkeen toiminnasta piirtyivät jo kyselyn aikaan (kesällä 2023) melko synkiksi. Vain kahdeksan prosenttia yritysjohtajista arvioi,

Kuvio 10. "Vaikka hyvän sosiaaliturvan ja muiden julkisten palvelujen ylläpitäminen maksaa paljon, suomalainen hyvinvointivaltio on aina hintansa arvoinen" (%)

Kuvio 11. Ovatko seuraavat tekijät nykyisin Suomelle vahvuuksia vai heikkouksia kilpailtaessa investoinneista: Työmarkkinoiden käytännöt (%)

että ammattiyhdistysliike käyttää Suomessa lakko-oikeutta nykyisin harkitsevasti ja vastuullisesti (Kuvio 12).¹¹ Yritysjohtajista 81 prosenttia torjuu arvion harkitsevasta ja vastuullisesta lakko-oikeuden käytöstä. Suomalaisista vuorostaan 47 prosenttia ja toimittajista kolmasosa (33 %) arvioi ay-liikkeen lakko-oikeuden käytön sopusuhtaiseksi.

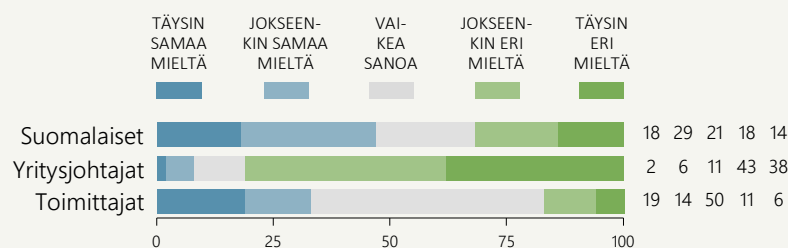
71 prosenttia yritysjohtajista arvioikin, että suomalaisilla työpaikoilla lakkoillaan liian paljon, mikä vahingoittaa maamme asemaa kansainvälisillä markkinoilla ja investointien kohteena (Kuvio 13).¹²

Tässäkin kysymyksessä suomalaisten ja toimittajien näkemykset osoittautuvat päinvastaisiksi kuin yritysjohtajilla.

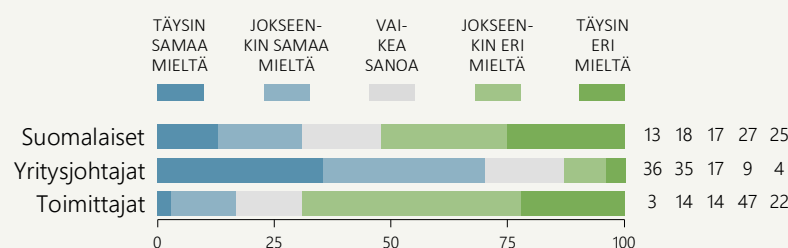
Toimittajien arviot poikkeavat yritysjohtajien näkemyksistä myös esimerkiksi sääntelyn ja oikeuskäytännön sekä julkishallinnon laadun kohdalla, jotka enemmistö toimittajista arvioi vahvuuksiksi mutta yritysjohtajista vain vähemmistö.

Toisaalta on myös kysymyksiä, joissa toimittajien ja yritysjohtajien näkemykset kohtaavat. Tällaisia ovat työvoimaan liittyvät näkemykset. Enemmistö niin toimittajista

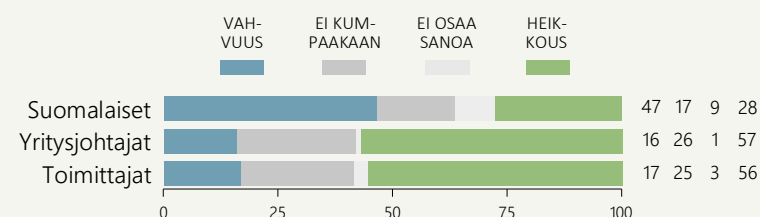
Kuvio 12. "Ammattiyhdistysliike käyttää Suomessa lakko-oikeutta nykyisin harkitsevasti ja vastuullisesti" (%)

Kuvio 13. "Suomalaisilla työpaikoilla lakkoillaan liian paljon, mikä vahingoittaa maamme asemaa kansainvälisillä markkinoilla ja investointien kohteena" (%)

Kuvio 14. Ovatko seuraavat tekijät Suomelle vahvuuksia vai heikkouksia kilpailtaessa investoinneista: Osaavan työvoiman saatavuus (%)

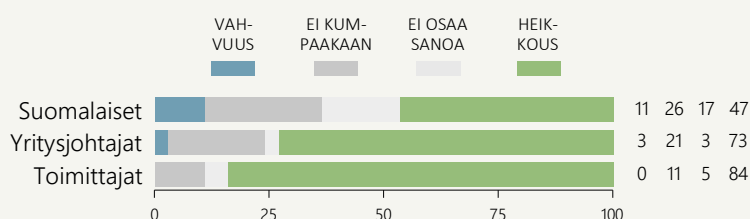
(56 %) kuin yritysjohtajistakin pitää osaavan työvoiman saatavuutta heikkoutena Suomelle (Kuvio 14). Toimittajien (84 %) näkemys työperäisen maahanmuuton käytäntöjen heikkoudesta Suomelle on yritysjohtajiakin ehdottomampi (Kuvio 15).

Yritysjohtajien (70 %) ja toimittajien (72 %) enemmistöt ovat niin ikään yksimielisiä siitä, että Suomen kasvava työvoimapula on ratkaistavissa vain ulkomaalaisen työvoiman avulla (Kuvio 16).¹³ Suomalaiset eivät ole ratkaisuvaihtoehtojen suhteen yhtä ehdottomia.

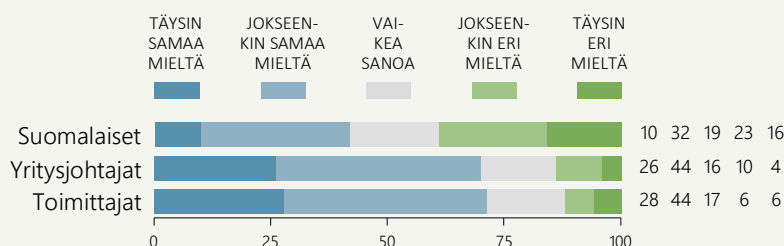
Työvoimapulaa ja työperäistä maahanmuuttoa koskevissa kysymyksissä kansalaisten näkemykset hajaantuvat yritysjohtajien ja toimittajien näkemyksiä enemmän. Näin ollen pelkkä objektiivinen suhtautuminen poliittisesti jakaviin kysymyksiin ei selitä toimittajien näkemyseroja suhteessa yritysjohtajiin ja kansaan.

Melko lailla yhtä mieltä suomalaiset (64 %), toimittajat (86 %) ja yritysjohtajat (97 %) ovat kuitenkin siitä, että hyvinvointimme uhkaa vähitellen näivettyä, jos Suomeen ei saada nykyistä enemmän investointeja (Kuvio 17).

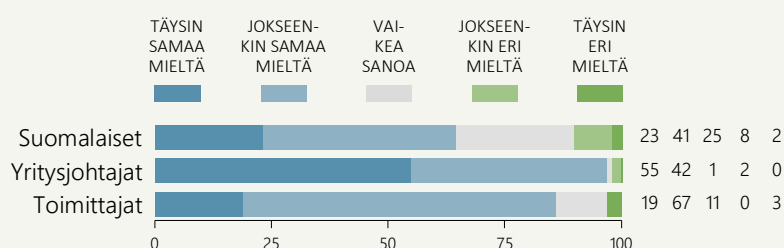
Kuvio 15. Ovatko seuraavat tekijät nykyisin Suomelle vahvuuksia vai heikkouksia kilpailtaessa investoinneista: Työperäisen maahanmuuton sujuvuus (%)

Kuvio 16. "Suomen kasvava työvoimapula on ratkaistavissa vain ulkomaalaisen työvoiman avulla" (%)

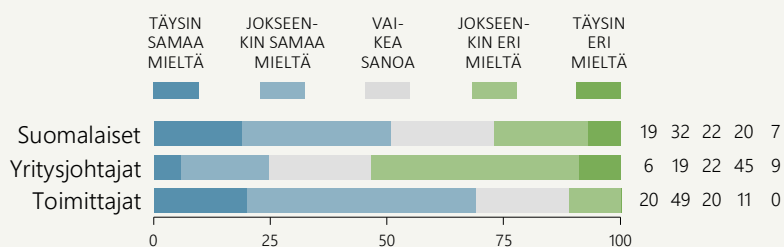
Kuvio 17. "Hyvinvointimme uhkaa vähitellen näivettyä, jos Suomeen ei saada nykyistä enemmän investointeja" (%)

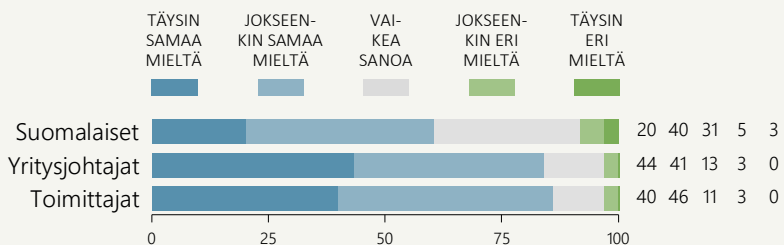
Kokonaisuutena tarkastellen yritysjohtajat näkevät Suomen tilanteen kuitenkin huomattavasti hälyttävämpänä kuin suomalaiset ja toimittajat. Suomalaisista puolet (51 %) ja toimittajista 69 prosenttia pitää Suomea nykyisin yrityksille aivan yhtä hyvänä paikkana investoida kuin muitakin Pohjoismaita (Kuvio 18).¹⁴ Yritysjohtajista arvioon yhtyy neljäsosa (25 %), mutta enemmistö (54 %) on toista mieltä.

Aivan tuomionpäivän näkemyksiksi yritysjohtajienkaan näkemykset eivät äidy. Vaikka Suomen edelliset 20 vuotta ovat olleet investointien näkökulmasta synkkiä, tietyt kehityskulut luovat optimismia. Suomalaiset (60 %), yritysjohtajat (85 %) ja toimittajat (86 %) ovat melko lailla yhtä mieltä siitä, että Nato-jäsenyys lisää merkittävästi Suomen houkuttelevuutta investointikohteena (Kuvio 19).

Kuvio 18. "Suomi on nykyisin yrityksille aivan yhtä hyvä paikka investoida kuin muutkin Pohjoismaat" (%)

Kuvio 19. "Nato-jäsenyys lisää merkittävästi Suomen houkuttelevuutta investointikohteena" (%)

Viitteet

- 1 Rouvinen ja Pajarinen (2024).
- 2 Ks. Kujanpää (2024).
- 3 Haavisto, Kullas ja Pajarinen (2019).
- 4 Ks. Haavisto (2023).
- 5 Kujanpää ja Raitio (2023).
- 6 Arvo- ja asennetutkimuksen tässä julkaisussa käsitellyt kysymyksiä koskevat väestöryhmittäiset eritelyt löytyvät erillisestä Kuvioliitteestä. Väestöryhmien välisiä näkemyseroja ei tässä julkaisussa käsitellä tarkemmin, sillä julkaisu keskittyy ennen kaikkea yritysjohtajien investointinäkemysiin ja niiden vertaamisen kansan näkemysiin yleisesti sekä toimittajien näkemysiin.
- 7 Tulosta tulkittaessa on hyvä muistaa, että EVAn syksyn 2022 Arvo- ja asennetutkimuksen aikaan Suomi oli hakenut Nato-jäsenyyttä, mutta ei vielä sotilasliiton jäsen.
- 8 Suomalaisten vastausjakaumat ovat syksyn 2022 Arvo- ja asennetutkimuksesta, ellei toisin mainita.
- 9 Suomalaisten vastaukset ovat kevään 2023 Arvo- ja asennetutkimuksesta.
- 10 Kyselyn kokonaisuuden perusteella yritysjohtajien arviot verotuksen liiasta kireydestä vaikuttasivat kohdistuvan pikemminkin verotuksen tasoon ylipäänsä (kokonaisveroasteeseen) kuin erityisesti yritysveroon (ks. Kuvio 2 edellä). Yksimielisyyttä ei myöskään ole siitä, pitäisikö investointeja houkuttaa verokannustimilla vai yhteisöverokantaa alentamalla. Yritysjohtajien vastausjakaumat asiaa koskevaan väitteeseen löytyvät erillisestä Kuvioliitteestä. Niitä ei käsitellä tässä, koska tätä kirjoitettaessa hallitus on päättänyt valmistella niin sanotun investointihyvityksen käyttöönottoa, jota EVA ehdotti julkaisussa Kujanpää (2024).
- 11 Suomalaisten vastaukset ovat kevään 2023 Arvo- ja asennetutkimuksesta.
- 12 Suomalaisten vastaukset ovat kevään 2023 Arvo- ja asennetutkimuksesta.
- 13 Suomalaisten vastaukset ovat kevään 2023 Arvo- ja asennetutkimuksesta.
- 14 Yritysjohtaja- ja toimittajakyselyssä kysyttiin myös Suomen luonnonvarojen ja metsien käytöstä, suhteiden katkeamisesta Venäjään, kilpailun merkityksestä, maahanmuutosta ja valtionyhtiöistä. Näiden kysymysten jakaumat löytyvät Kuvioliitteestä.

Lähteet

- Haavisto, I. (2023). Maahanmuuton leirit – Eripuraiset suomalaiset lämpenevät työperäiselle maahanmuutolle, EVA Analyysi No 121, <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2023/04/eva-analyysi-no-121.pdf>
- Haavisto, I., Kullas, E. ja Pajarinen, M. (2019). Krooninen potilas – Työmarkkinat ja verotus ovat yhä Suomen kilpailukyvyn rasite, EVA Analyysi No 72, https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2019/06/eva_analyysi_no_72.pdf
- Kujanpää, E. (2024). Kasvun sytykkeet – Kahdeksan veroehdotusta investointien houkuttelemiseksi, EVA Analyysi No 129, <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2024/02/eva-analyysi-no-129.pdf>
- Kujanpää, E. ja Raitio, J. (2023). Hiekkaa rattaissa – Jäykkä sääntely ja viranomaistoiminta haittaavat yritystoimintaa Suomessa, EVA Analyysi No 122, <https://www.eva.fi/blog/2023/09/05/jaykka-saantely-ja-viranomaistoiminta-haittaavat-yritystoimintaa-suomessa-2/>
- Rouvinen, P. ja Pajarinen, M. (2024). Ankeutta edessä, EVA Analyysi No 133.

Elinkeinoelämän valtuuskunta

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä.

EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyysit löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) ISSN 2342-0782 (PDF)